

تفاوت ها و شباهت های جرائم «خیانت در امانت» و «انتقال مال دیگری»

گاهی اوقات بعضی اشخاص با سوءاستفاده از موقعیت‌هایی که برایشان پیش می‌آید و سلطه‌ای فیزیکی بر مال دیگران پیدا می‌کنند، آن را به‌عنوان مال خود می‌فروشند. این عمل انتقال مال غیر، گفته می‌شود و مجازات سنگینی دارد.

گاهی اوقات بعضی اشخاص با سوء استفاده از موقعیت‌هایی که برایشان پیش می‌آید و سلطه‌ای فیزیکی بر مال دیگران پیدا می‌کنند، آن را به عنوان مال خود می‌فروشند. این عمل انتقال مال غیر، گفته می‌شود و مجازات سنگینی دارد.

به گزارش «تابناک» ماده یک قانون راجع به انتقال مال غیر مقرر می‌دارد: «کسی که مال غیر را با علم به این که مال غیر است، به نحوی از انحاء عیناً یا منفعتاً بدون مجوز قانونی به دیگری منتقل کند، کلاه بردار محسوب می‌شود و همچنین است انتقال گیرنده که در حین معامله عالم به عدم مالکیت انتقال دهنده باشد.»

انتقال مال غیر جرمی مستقل از کلاه برداری است، اما مجازات هر دو یکسان است. بنابراین کسی که اقدام به انتقال مال غیر کند، به مجازات حبس از یک تا هفت سال، پرداخت جزای نقدی معادل مالی که گرفته است و رد مال محکوم می‌شود. اگر مرتکب از کارکنان دولت باشد، به انفصال از خدمات دولتی نیز محکوم می‌شود.

فرض کنید شخص الف (انتقال دهنده) ساختمان مسکونی متعلق به شخص ب (مالک اصلی) را با علم و به عمد، به عنوان مال متعلق به خود به شخص ج (انتقال گیرنده) که بی اطلاع از این قضیه است، می‌فروشد. عمل الف نسبت به ج کلاه برداری محسوب می‌شود و نسبت به ب، انتقال مال غیر است. اما اگر ج بداند که انتقال دهنده مالک نیست، او نیز کلاه بردار محسوب می‌شود. همچنین در ادامه ی ماده ۱ قانون راجع به انتقال مال غیر، مالکی که از وقوع معامله مطلع شده، ولی تا یک ماه پس از اطلاع یافتن از ماجرا، اظهارنامه‌ای برای ابلاغ به انتقال گیرنده و مطلع کردن او از مالکیت خود تسلیم ننموده، معاون جرم محسوب شده است.

نکته دیگر آن که بنا به تصریح ماده، انتقال مال اعم است از انتقال عین یا منفعت. بنابراین کسی که مال غیر را بدون مجوز قانونی اجاره می‌دهد، مشمول حکم این ماده قرار می‌گیرد.

اگر پس از تحقق جرم، مالک به معامله بر مال خود رضایت داده و آن را تنفیذ کند، تاثیری در تحقق جرم واقع شده نخواهد داشت و صرفاً می‌تواند موجب تخفیف مجازات شود.

برای تحقق جرم انتقال مال غیر، اثبات حيله و تقلب یا ورود هیچ ضرر دیگری غیر از نفس انتقال عالمانه و عامدانه مال دیگری ضرورت ندارد و اطلاع یا عدم اطلاع انتقال گیرنده نیز تاثیری در تحقق جرم ندارد.

خیانت در امانت

مطابق ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ «هرگاه اموال منقول یا غیر منقول یا نوشته‌هایی از قبیل سفته و چک و قبض و نظایر آن‌ها به عنوان اجاره یا امانت یا برای وکالت یا هر کار با اجرت یا بی اجرت به کسی داده شده و بنا بر این بوده است که اشیاء مذکور مسترد شود یا به مصرف معینی برسد و شخصی که اشیاء نزد او بوده، آن‌ها را به ضرر مالکین یا متصرفین آن‌ها استعمال یا تصاحب یا طلب یا مفقود نماید، به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.»

با توجه به ماده بالا، خیانت در امانت عبارت است از: استعمال، تصاحب، تلف یا مفقود نمودن مالی که از طرف مالک یا متصرف قانونی به کسی سپرده شده و قرار بر استرداد یا به مصرف معین رسانیدن آن بوده است که در مطالب قبلی به طور مفصل راجع به آن صحبت شده است که در ادامه هم توضیح داده می‌شود.

• استعمال یعنی استفاده کردن از مال امانی به نحوی غیر از آن چه مورد نظر سپارنده مال بوده است. مانند این که شخص امین با خودروی گران قیمتی که برای ماشین عروس به امانت گرفته، باری مثل آجر جابه‌جا کند یا این که دارویی را که برای نگه‌داری موقت به او سپرده شده، شخصاً مصرف کند یا به دیگری بدهد.

• تصاحب به معنی برخورد مالکانه با مال مورد امانت و خودداری از برگرداندن آن به صاحبش است؛ مانند فروش و گروگذاشتن مال مورد امانت. البته باید توجه داشت که صرف خودداری از برگرداندن مال برای تحقق جرم کافی نیست، بلکه تصاحب باید همراه با سوء نیت باشد.

• اتلاف یعنی از بین بردن مال امانی به هر وسیله ممکن. اتلاف ممکن است به مباشرت (مستقیماً توسط خود فرد) یا به تسبیب (به طور غیرمستقیم) محقق شود؛ مانند قراردادن گوسفند امانی در قفس حیوانات درنده. همچنین اتلاف ممکن است با فعل (از بین بردن) یا ترک فعل (انجام ندادن کاری که باید انجام می شده) اتفاق بیفتد، همچون غذا ندادن به گوسفند امانی.

• مفقود کردن به معنی غیرممکن ساختن دست یابی به مال امانی برای مالک بدون تلف کردن آن است. گم شدن مال امانی در اثر غفلت و ناآگاهی امین، خیانت در امانت نیست، هرچند امین مکلف به جبران خسارت خواهد بود.

خیانت در امانت به محض تحقق یکی از موارد پیش گفته واقع می شود، و هیچ تفاوتی وجود ندارد که در نتیجه این اعمال، نفعی هم به خود امین برسد یا نه.

برای تحقق این جرم، لازم است که مال امانی توسط مالک یا متصرف قانونی به امین سپرده شده باشد. لذا اگر شخصی خود مالی را به دست آورده باشد و در آن تصرف کند، عمل او مصداق خیانت در امانت نیست و بسته به مورد ممکن است جرم دیگری باشد. به

همین جهت تصرف کردن در مال گم شده خیانت در امانت محسوب نمی شود. همچنین لازم نیست سپردن مال به طور مستقیم باشد، بلکه اگر کلید محلی که اموالی در آن جا قرار دارد، به کسی سپرده شده باشد، اموال موجود در آن محل نیز در دست آن فرد امانت است و چنانچه آن را تصاحب یا تلف یا استعمال یا مفقود کند، خائن در امانت محسوب می شود.

مالی که به امانت داده می شود، ممکن است عین مال باشد (مانند خودرو) یا وسیله تحصیل مال (مانند سفته و چک وhellip;).

گاهی مالی که به امین سپرده شده، با اذن مالک به مال دیگری تبدیل می شود. در این صورت رابطه امانی نسبت به آن مال نیز وجود دارد. به عنوان مثال اگر جنسی به امین داده شود تا بفروشد و قیمت آن را به مالک بدهد و امین پس از فروش، قیمت آن را برای خود بردارد، خیانت در امانت واقع شده است.

مانند هر جرم دیگری، تحقق خیانت در امانت مستلزم این است که مرتکب در انجام دادن یکی از رفتارهای مجرمانه (تصاحب، استعمال، اتلاف و مفقود کردن) از اراده ی آزاد برخوردار باشد و بداند که مال متعلق به خودش نیست و قصد ضرر رساندن به مالک یا متصرف مال را داشته باشد.

مقایسه خیانت در امانت و انتقال مال غیر

از آن چه گفته شد مجموعاً می توان چنین نتیجه گرفت که تحقق جرم خیانت در امانت مستلزم سپرده شدن مال امانی از سوی مالک یا متصرف قانونی است، ولی برای تحقق بزه انتقال مال غیر چنین مقدمه ای ضرورت ندارد و فرقی نمی کند که مرتکب جرم مال را چگونه به دست آورده است. حال اگر مالی به کسی سپرده شود و شخص امین آن مال را به غیر واگذار کند، رفتار وی در آن واحد مصداق هر دو جرم پیش گفته است. چرا که فروش مال نوعی رفتار مالکانه بوده و از مصادیق تصاحب برخلاف نظر مالک محسوب می شود. در این حالت، تعدد معنوی جرم رخ داده و در نتیجه، مرتکب به تحمل مجازات شدیدتر (یعنی مجازات مقرر برای انتقال مال غیر) محکوم می شود.